

Швець Д. А., студентка,
Судово-адміністративний факультет,
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ПОЗБАВЛЕННЯ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ У СТАНІ КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Слід зазначити, що кримінально – правова оцінка спричиненої та відверненої шкоди в стані крайньої необхідності набуває особливого значення у «порівнянні життя декількох осіб». В теорії кримінального права ця проблема отримала назву «колізія життя» [4, с. 64].

Із буквального тлумачення ч. 2 ст. 39 Кримінального кодексу України випливає, що порятунок у стані крайньої необхідності за рахунок позбавлення життя іншої людини є правомірним. Однак, таке тлумачення суперечить ч. 2 ст. 27 Конституції України, згідно з якою: «Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя».

Метою статті є розв'язання питань про допустимість порятунку власного життя чи життя багатьох осіб за рахунок позбавлення життя іншої людини та підтвердити відповіді на підставі норм позитивного права.

Певні міркування щодо проблематики зазначеного питання відзначались ще у радянському праві, проте всі вони виходять з позицій моралі чи природного права.

Так, М. М. Паше-Озерський визнає неприпустимим рятування власного життя від небезпеки за рахунок загибелі іншої особи, однак припускає можливість наявності стану крайньої необхідності в тому випадку, коли ціною однієї людини рятується життя кількох або багатьох осіб [6, с. 167].

На думку Ю. В. Бауліна, концепція, за якою порятунок життя однієї людини за рахунок життя іншої є абсурдною, заперечує прагнення особи до самозбереження, а також збереження своїх дітей, близьких та родичів [3, с. 320].

Найкраще, на мою думку, висловила свою позицію Н. В. Лісова, яка пропонує внесення змін у чинне законодавство шляхом визначення, що заподіяння рівнозначної або більш значної шкоди, коли об'єктом виступає життя або здоров'я людини, якщо іншим шляхом усунути небезпеку неможливо, є перевищенням меж крайньої необхідності [5, с. 150].

Проте, слід відповісти на питання: з якою метою застосовується кримінальне покарання для осіб, що здійснили злочин і чи досягає покарання поставленої мети?

Згідно з ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчинення

нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Соціальна справедливість настає тоді, коли покарання виступає в якості справедливої міри за скоєне.

Мета покарання досягається, коли особа, що відбула покарання, більше не вчиняє нових злочинів. Проте, чи можна стверджувати, що після застосування кримінального покарання до особи, яка здійснила вбивство з перевищенням меж крайньої необхідності, обвинувачений, який опиниться знову в подібній ситуації, між вибором власного життя чи спричиненням смерті іншій особі, обере власну загибель заради збереження іншого життя?

Я вважаю, що застосуванням такого кримінального покарання до даного злочинця можна досягнути лише відновлення соціальної справедливості, яка в деякій мірі нейтралізує спричинені суспільству шкідливі наслідки. Виховати таким чином винну особу або попередити здійснення подібних злочинних діянь зі сторони інших осіб майже неможливо. Існуючі міри та види покарання не зможуть стати пріоритетнішими над інстинктом самозбереження. Не дарма в свій час Н. С Таганцев, посилаючись на Канта, стверджував, що якщо зіштовхується життя з життям, то вбивство однієї особи іншою повинно бути кримінально некараним діянням, так як при такій колізії кримінальний закон безсилий; покарання, яким він загрожує, не може бути сильнішим за втрату життя [7, с. 437].

В сучасних реаліях життя наша держава не турбується про героїчне виховання осіб в суспільстві. Виховна функція здійснюється або в родині, або через самовиховання. Отож, в таких умовах некоректно вимагати від особи самопожертвування заради життя інших осіб, так як кожна людина керується своїми духовними та моральними цінностями, які в наш час, на жаль, не є однаковими для всіх.

Тому, на мою думку, позбавлення життя однієї особи для порятунку власного життя чи життя двох і більше осіб, якщо всі вони знаходились у стані небезпеки і їх загибель була неминучою, слід кваліфікувати як таке діяння, що було вчинене у стані душевного хвилювання, тому особа не повинна підлягати кримінальній відповідальності згідно з ч. 3 ст. 39 Кримінального кодексу України, так як абсурдно та складно вимагати від особи, якій загрозувала небезпека, щоб вона діяла розсудливо та уважно, а також виключно відповідно до моральних принципів.

Література

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341 – III-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния: [монография] / Ю. В. Баулин. – Харьков: Основа, 1991. – 360 с.
4. «Коллизия жизней» при крайней необходимости и проблемы уголовной ответственности. // Государство и право. – 2007. – № 7. – С. 64.
5. Лісова Н. В Крайня необхідність як обставина, що виключає злочинність діяння: дис. канд. юр. наук: 12.00.08/ Н. В. Лісова – Київ, 2006. – 199 с.
6. Паше-Озерский Н. Н. Необходимая оборона и крайняя необходимость по советскому уголовному праву / Н. Н. Паше – Озерский. – Москва: Госюриздат, 1962. – 181 с.
7. Таганцев Н. С. Русское уголовное право. / Н. С. Таганцев. – (Т. 1). – Тула, 2002. – 437 с.